

Franckesche Stiftungen zu Halle

Considerationes Modestae & pacificae Controversiarum De Justificatione, Purgatorio, Invocatione Sanctorum, Christi mediatore, & Euchariastia

Forbes, William

Helmstadii, A. MDCCIV.

VD18 11391456

Caput II. An ex Patribus certo, & perspicue purgatorium Romanensium probari possit.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598)

minus, loco citato inquit: *Vel si id minus alicui probetur, respondere possumus cum Richardo de S. Victore, &c.* Atque haec de hoc scripturae loco inprimis claro sufficiant. Pergamus ad sequentia.

CAPUT II.

An ex Patribus certo, & perspicue purgatorium Romanensium probari possit.

Sed neque etiam ex Patribus, ante Gregorii papae aetatem, purgatorium, quale adstruunt Romanenses, certo & clare probari potest, quamvis jactitet Bellarm. lib. 1. cap. 15. §. *De tertio, &c. omnes veteres Graecos & Latinos, ab ipso tempore Apostolorum, constanter docuisse, purgatorium esse; & cap. 10. §. Deinde, aper- tissima esse loca in Patribus (graecis & latinis, vide titulum capitis) ubi asserunt purgatorium.* Multo parcius & modestior fuit roffensis, qui contra artie. 18. Lutheri, haec scripsit: *Apud praefatos nulla, vel quam rarissima fiebat mentio.* Sed & Graecis adhuc usque diem non est creditum, purgatorium esse. Legat, qui velit, Graecorum veterum commentarios, & nullam, quantum opinor, aut quam rarissimum de purgatorio sermonem inveniet. Sed neque Latini simul omnes, sed sensim hujus rei veritatem conceperunt. Suffragatur Alphonsus de Castro adver-
sus

sus haeres. lib. 8. tit. Indulgentiae: *In veteribus de purgatorio fere nulla, potissimum apud graecos scriptores, mentio est. Qua de causa usque in hodiernum diem purgatorium non est a Graecis creditum.* Eadem legere est apud Polydorum Vergilium de Invent. rerum lib. 8. cap. 1. ex roffensi episcopo verbatim repetita.

Citat Bellarm. lib. 1. cap. 5 §. *Ex Graecis*, inprimis Origenem, apertissime, ut ait, purgatorium docentem homil. 6. in Exod. & homil. 14. in Levit. & homil. 12. in Hierem. Vide & cap. 10. & c. Pag. 223.) Sed, Deus bone, qva fide! cum certum sit, Origenem, praeter poenalem hujus seculi purgationem, non aliam agnovisse, quam per talem ignem, quem extremo judicii die subituri sint Apostoli etiam ipsi, omnesque omnino mortales, uno Christo excepto. Vide varia Origenis loca hujus rei firmandae apud Sixtum senensem Bibliothecae S. lib. 5. annot. 170. Tutatur etiam idem Bellarm. ipse de Purgat. lib. 2. cap. 1. §. *Adde, quod.* Immo omnes malos, tam daemones, quam homines, tandem inferno penitus evacuato salvandos, & proinde omnes poenas post hanc vitam esse purgatorias, censuisse Origenem, referunt, & errorem refellunt Epiphani. epist. ad Johannem hierosolymitanum, & August. lib. 21. de Civit. Dei cap. 17. & 23. & libri de haeres. c. 43. & c. Vide Bellarm. ibidem §. *Secundus error.* & lib. 1. c. 2. §. *Porro non defuerunt.* & Sixt. sen. Biblioth. lib. 5. annot. 131.

Citatur a Bellarmino cap. 10. & quidem pri-

X a

mo

mo loco, Gregor. nyssenus in oratione de Mortuis, operum tom. 2. edit. graeco-latinae pag. 1066. quod dicat: *Vel in praesenti vita precibus sapientiaeque studio purgatus, vel post obitum per expurgantis ignis fornacem expiatus, ad pristinam vellet redire felicitatem.* Et pag. 1067. *Non poterit a corpore egressus divinitatis particeps fieri, nisi maculas animae immixtas purgatorius ignis abstulerit.* Et denique pag. 1068. *Aliis post hanc vitam, purgatorio igne materiae labe abstergentibus.* Sed * parum advertit vir doctus, Greg. nyssenum apocatastasin sive redintegrationem illam, quam etiam peccatores omnes in fine consecuturos existimavit Origenes, intellexisse & probasse. Audiatur auctor tractatus illius graeci de Purgat. qui extat cum Nili opusculis excusis Hanoviae anno 1608. (apologia fuit Graecorum de purg. igne in Concil. basil. exhibita) pag. 146. *Superest unus, videlicet Gregorius, nyssenae ecclesiae praeful, qui magis, quam alii, quae pro vobis faciunt, dicere videtur. Atqui satius erat, illius auctoritatem praeterire, nullaque ratione nos cogere, eorum, quae dixit, defensionem aperte in medium proferre. Dicendum tamen nobis est, salva, quoad ejus fieri potest, patris illius estimatione. Homo erat, &c. Cum itaque quaestio de poena aeterna nondum agitata, discussaque esset, bene etiam Greg. nyssenus opinione ἀποκαταστάσεως sive restitutionis aut redintegrationis, quam peccato-*
res

* Parum advertit] M. Ant. de Dominis I, 5, de R. E. c. 8, n. 143. putat, eum id dissimulasse,

res consequentur, & quae finem supplicii infert, accessisse poterat: nihil aliud supplicium illud esse statuens, quam purgationem quandam, & fornicem, attractionemque ad Deum per dolorem & labores; tanquam futura tandem perfecta instauratione omnium, etiam daemonum ipsorum, ut sit Deus omnia in omnibus, juxta dictum apostoli. (Pag. 224.) Et pag. 150. Quae dicta sunt

igitur, tametsi etiam a B. Gregorio de igne illo dicta sint, purgationem non particularem, sed perfectam inferunt, & τέλειαν πάντων ἀποκατάστασιν, absolutam omnium redintegrationem. Nequaquam vero nobis fidem faciunt, qui ad communem totius ecclesiae sententiam respicimus, & sacris scripturis tanquam regula ac norma utimur, neque quid unusquisque peculiariter scripserit, consideramus. Neque si quis alius de purgatorio igne alia quaedam scriptis mandavit, ea amplecti necesse habemus. Neque enim scriptura duplicem poenam (temporalem scilicet in purgatorio, & aeternam) & duplicem ignem (purgatorium, & aeternum gehennae) neque quinta Synodus oecumenica (quae scilicet sententiam Origenis & sequacium damnavit) nobis tradidit. Hanc autem fuisse sententiam Gregorii nyseni, clarissime liquet ex oratione in illud: Quando sibi subjecerit omnia, tunc ipse quoque filius subijcitur, ubi Oper. tom. I. pag. 844. ait: Quisnam est ergo scopus verbi, cujus in ea parte dogma tradit divinus apostolus? quod aliquando ad nihilum transibit, mali natura plene & perfecte deleta ex rerum essentia:

divinaque & ab omni interitu aliena bonitas in se
 continebit omnem naturam ratione praeditam, nullo
 ex iis, qui a Deo facti sunt, excidente a regno Dei;
 quando omni vitio, quod rebus fuerat immistum,
 tanquam aliqua natura adultera, per ignis purgato-
 rii fusionem consumto, omne, quod a Deo ortum ha-
 buit, tale factum fuerit, quale erat ab initio, quan-
 do nondum susceperat unum. Ecquid clarius dici
 potest? Nec alia est Gregorii mens in locis a
 Bellarmino citatis, ut diligens & considerata
 illorum lectio clarissime demonstrat. Similia
 etiam legere est in oratione de Anima & resur-
 rectione tom. 2. pag. 654. 661. Vide scholia, id-
 circo in margine utriusque loci in editione saepe
 nominata, ad autorem ab errore origenico,
 si fieri possit, vindicandum, adjecta. Vide &
 locum de Hominis opificio, cap. 21. &c. tom. 1.
 pag. 99. & 100. Vnde in praefatione nysseni o-
 peribus praefixa haec legere est: *Huic item cat-*
holico libro, sicut & illi de Anima & resurrectione
disputationi cum sorore Macrina, quidam haeretici,
ut in plerisque veterum lucubrationibus, dogmata
non nulla praecipue vero Origenis, injecerant, Nice-
phoro teste lib. 11. cap. 19. Adi etiam, si libet, ar-
 chiepisc. spalat. ad praedicta nysseni loca re-
 spondentem, lib. 5. de Rep. eccles. cap. 8.
 n. 143. 144.

Pag. 225.)

Quae ex Ambrosio in psal. 63. & in psal. 118.
 serm. 20. Hilario in psalm. 118. vel 119. 174.
 Lactantio lib. 7. cap. 21. Divinarum Institui-
 tionum, Hieronymo in cap. 7. Amosi, Ru-
 perto

perto lib. 3. in Genesin cap. 32. a Romanensibus allegantur, nihil ad purgatorium scholasticum, sed ad origenicum dogma, de omnium post hanc vitam, tam bonorum, quam malorum, uno Christo excepto, in igne ultimae conflagrationis subeunda purgatione spectant. Vide Sixtum senensem, Bibl. S. lib. 5. annot. 171. scribentem: *Ex horum autorum sententiis apparet, satis esse diversa, quae tradunt omnes theologi scholastici de igne ultimae conflagrationis.* Immo Bellarm. ipse, qui horum Patrum testimonia, tanquam apertissima, purgatorio probando lib. 1. cap. 10 adduxerat, libro tamen 2. c. 1. §. *Primus, Haec sententia*, inquit, purgari scilicet, debere post hanc vitam tam bonos quam malos, solet tribui *Alcuino. Sed videtur esse non ejus solum, sed multorum Patrum, Origenis, Ambrosii, Hilarii, &c.* Et paulo post: *Haec sententia accepta, ut sonat, manifestum errorem continet.* Et infra: *Addo, quod Patres adducti, Origene excepto, (cujus verba homil. 14. in Lucam, non patiuntur commodam expositionem) videntur sano modo intelligi posse. Nam aliqui eorum per ignem non intelligunt ignem purgatorium, sed ignem divini judicii. Ita videntur de igne loqui Hilarius, & Hieronymus, & in loco posteriore Ambrosius. Aliqui vero videntur intelligere per ignem, verum ignem purgatorii, per quem tamen dicunt transire sanctos sine ulla laesione, ita, ut transeant per purgatorium materialiter, non formaliter. Ita videntur, inquit, loqui Lactantius, Ambrosius & Rupertus &c.* Vide etiam hic, lector, quia fide Bellarm. lib. 1. cap. 10. horum pa-

trum loca, tanquam disertissima, purgatorio firmando produxerit, nunc tamen pleraque longe aliter intelligenda videri affirmat. Quam etiam inepta est subtilitas ista! *Transseunt sancti, ex Lactantii aliorumque quorundam veterum sententia, per purgatorium materialiter, non formaliter* Lactantium de igne in die resurrectionis tantum loqui, ingenue fatetur etiam Suarez ipse, tom. 2. Comment. & Dispp. in 3. Thomae, qv. 59. art. 6. disp. 57. sect. 1. p. 672. Vide etiam Estium in 1. Cor. 3.

Pag. 226.) Illud Tertulliani lib. de Anima c. 35. *Ille te in carcerem mandat infirmum, unde non dimittaris, nisi modico quoque delicto mora resurrectionis expenso,* (vide etiam caput 58. seu ultimum illius libri, quod a Bellarm. bis citatur, lib. 1. c. 7. atque rursus cap. 10.) ad purgatorium Romanensium nihil facit. Longe enim aliud est, modicum quodque delictum mora resurrectionis, (quam absque Dei visione esse, multi veterum existimabant) quae non sensus, sed damni tantum poena est, quam poenis purgatoriiis, quae sensus finguntur esse, & quidem gravissimae & acerbissimae, expendi sive resolvi. Praeterea *expendi mora resurrectionis*, nihil aliud esse potest, quam pro peccatorum discrimine alios aliis maturius vel tardius resurgere. Chiliastarum enim errorem approbavit Tertullianus, ut patet ex lib. 3. adversus Marcionem, haud procul a fine, ubi, *Haec, inquit, ratio regni caelestis, post cuius mille annos, intra quam aetatem concluditur sanctorum resurrectio pro meritis maturius vel tardius resur-*

resurgentium. Vide Sixtum senensem, Bibl. lib. 5, annotat. 233. & lib. 6, annotat. 347. & Riberam in Apocalypf. 20. 9.

Triumphant fere omnes Romanenses in illo Cypriani lib. 4. epist. 2. (seu epist. 52. n. 13.) ad Antonianum: *Aliud est, ad veniam stare, aliud, ad gloriam pervenire: aliud, missum in carcerem non exire inde, donec solvat novissimum quadrantem, aliud, statim fidei & virtutis accipere mercedem: aliud, pro peccatis longo dolore cruciatum emendari & purgari diu igne, aliud, peccata omnia passione purgasse: aliud denique, pendere in die iudicii ad sententiam Domini, aliud, statim a Domino coronari.* Vide Bellarm. lib. 1. cap. 7. & 10. aliosque innumeros. Sed hic locus 1. obscurus est, unde nihil certi aut perspicui colligi potest. 2. Respondet Matthaeus Sutlivius lib. de Purgatorio contra Bellarm. cap. 15. pag. 175. & cap. 17. pag. 237. haec verba sibi adhibita videri a falsario. *Plane enim, inquit, interrumpunt Cypriani sententiam, & nihil attinent ad ipsius propositum.* Sed hoc nodum est secare, non solvere. Huic incertae, si non plane inani & falsae conjecturae, repugnant omnes codices. 3. Respondent communiter Protestantes fere omnes, hisce verbis comparari statum lapsorum poenitentium in hac vita, cum statu martyrum post mortem; quia hac in epistola tractat Cyprianus de satisfactionibus ecclesiasticis, sive canonicis, &c. ac proinde, ut illud, *ad gloriam pervenire, & caetera, quae, ut ἰσοδυναμεῖν, a*

Cypriano ponuntur, ad statum martyrum post mortem spectant; ita & illa, *ad veniam stare, & missum in carcerem non exire, nisi soluto novissimo quadrante, & longo dolore cruciatum emundari & purgari igne diu, &c.* ad statum poenitentium in hac vita pertinere. Pag. 227.) *His enim omnibus allegorice designari putant* (verba sunt Chamieri tom. 3. lib. 26. de Purgat. cap. 7. n. 26.) *statum eorum, qui poenitentiam solennem agerent. Nam huiusmodi ad veniam stabant, &c.* Lege Chamierum aliosque Protestantes, in eandem sententiam respondentes. 4. Si locus Cypriani recte expendatur, videtur potius hic eorum Patrum sententiam sequi auctor, qui purgationis animarum eundem finem statuunt cum mundi purgatione per ignem extremae conflagrationis; oppositio enim (ut utar Chamieri verbis loco cit. n. 29.) manifestior est, quam ut dissimulari possit: *martyres quidem statim a morte sua coronari, sed hos poenitentes differri in ultimum diem iudicii, tum demum iudicandos, &c.* Subjungit quidem Chamierus ibidem, non esse necesse, verba Cypriani sic intelligere. Sed si verba ipsa recte perpendantur, & addantur illa, quae paulo ante habet Cyprianus ibidem: *Vtrumne diabolo favemus, ut perimat, & semianimem fratrem jacentem, sicut in evangelio sacerdos & levites, praeterimus? an vero, ut sacerdotes Dei & Christi, quod Christus & docuit & fecit, imitantes, vulneratum de adversarii faucibus rapimus, ut curatum Deo iudici reservemus?* & clare

clare apparebit, locum vix aliter intelligi posse. Clara enim sunt ista: *Aliud est, ad veniam stare, & pendere in die iudicii ad sententiam Domini; & quae intereruntur, missum in carcerem non exire inde, pro peccatis longo dolore cruciatum emundari & purgari diu igne, figurative tantum dicta sunt de igne doloris: quo, propter divinae visionis privationem, cum aliqua etiam incertitudine ejus, quod futurum est, animas multorum usque ad iudicii diem gravissime affici, multi Patrum existimabant. Chamierus ipse non nisi timide communem Protestantium responsionem approbat n. 26. 27. licet cap. 13. n. 49 paulo audacior sit. Responsio archiepiscopi spalatenensis de Rep. eccles. lib. 5. cap. 8. n. 141. in quibusdam ejus loci verbis explicandis a communi Protestantium responsione & sententia non nihil discrepat; sed nec ea per omnia nobis probantur. Videatur auctor. Sed ad purgatorium Romanensium, quicquid demum hic senserit, Cyprianus, nihil prorsus facit hic locus: neque enim, qui in purgatorio torquentur, dici possunt *ad veniam stare*, cum ab iis exigantur poenae gravissimae, ad ultimum quadrantem usque; nec *ad sententiam Domini in die iudicii pendere*, id est, incerti sententiam Domini in die iudicii expectare, quatenam illa scilicet futura sit; nam animas in purgatorio, Romanenses ipsi docent, de salute sua certas & securas esse. Pag. 228.)*

Hieronymus in ultima verba Esaiæ: Sicut diaboli & omnium negatorum, &c. loquitur de poenis peccato-

cato-

catorum atque impiorum Christianorum, quorum opera in igne probanda atque purganda sunt, igne scilicet ultimae conflagrationis, ut supra saepe dictum, & quorum moderatam arbitrar, mixtamque clementiae sententiam iudicis, nempe damnationem aeternam quidem futuram, contra, quam censuit Origenes, aliquanto tamen leviolem ac mitiorem ea, quae futura est omnium negatorum* atque impiorum, qui dixerunt in corde suo, *Non est Deus*. Similiter & locus alter lib. 1. contra Pelagianos intelligendus est: *Si autem Origenes omnes rationabiles creaturas dicit non esse perdendas, & diabolo tribuit poenitentiam: quid ad nos, qui diabolum & satellites ejus, omnesque impios & praevaricatores dicimus perire perpetuo, & Christianos, si in peccato praeventi fuerint, salvandos esse post poenas, scilicet in illo extremi iudicii igne? Quod si autem haec benigna locorum Hieronymi explicatio non satisfacit, observa, lector, esse aliquos, (teste Bellarmino ipso de Purgatorio lib. 2. cap. 1. sect. Est autem) qui arbitrentur, B. Hieronymum in hoc errore fuisse, omnes Christianos, modo recte de fide sentiant, quantumvis impios, in fine post poenas inferni salvandos, atque ex duobus locis praedictis idem collegisse. Idem non nisi timide ibidem*

Bel-

* Atque] Atque impiorum, qui dixerunt in corde suo, Non est Deus, credimus aeterna tormenta: sic peccatorum, atque impiorum, & tamen Christianorum, quorum opera in igne probanda sunt, atque purganda, moderatam arbitramur, & mixtam clementiae sententiam iudicis,

Bel-
Hi-
ba-
cis-
ruin-
prio-
den-
ado-
quo-
id e-
ma-
var-
ad-
po-
dist-
run-
cat-
ver-
di-
dia-
run-
que-
plic-
atq-
ma-
pion-
iri-
me-
ten-
I. ac-
que-

Bellarminus negat, quando ait: *Videtur tamen Hieronymus in hoc errore non fuisse.* Sed si verba diligenter considerentur, Hieronymus in locis citatis ab hac sententia non omnino abhoruisse videbitur. Frustra enim Bellarminus in priore loco affirmat, Hieronymum dicere quidem, Christianos impios salvandos esse, sed addere conditionem restringentem, cum ait, *quorum opera in igne probanda & purganda sunt*, id est, interprete Bellarmino aliisque etiam Romanensibus, illos solos Christianos impios salvandos, quorum opera mala jam purgata quoad culpam, purganda erunt quoad reatum poenae. Certe Hieronymus loco dicto non distinguit inter peccatores Christianos, quorum nonnulli igne purgatorio probandi, & a peccatis purgandi sint, atque sic demum salvandi, alii vero ad ignem purgatorium nunquam admittendi, sed ad poenas aeternas amandandi; sed inter diabolum & omnes negatores atque impios, quorum aeterna credit tormenta, & peccatores atque impios, & tamen christianos, quorum (simpliciter & solum) opera in igne probanda sint atque purganda. (Pag.229.) Praeterea, quam male convenit hoc, quod dicit Hieronymus, *impiorum & tamen Christianorum opera igne purgatura iri*, cum purgatorio Romanensium, quod solis mediocriter bonis Christianis paratum esse contendunt! Locus autem posterior Hieronymi ex I. adv. Pelag. si ab illis verbis, *Illud vero, quod in sequenti ponis capitulo, in die judicii &c.* usque ad ist-

isthaec, Si autem Origenes omnes rationabiles creaturas dicit non esse perdendas, & diabolo tribuit poenitentiam: quid ad nos, qui & diabolum & satellites ejus, omnesque impios & praevitatores dicimus perire perpetuo, & christianos, si in peccato praeventi fuerunt, salvandos esse post poenas? diligenter consideretur, liquido patebit, Hieronymum ab hac sententia non omnino fuisse alienum: distinguit enim ibidem studiose inter impios & inter iniquos & peccatores. *Omnis, inquit, impius iniquus est, & peccator; licet e converso non omnis peccator, iniquus etiam, & impius sit: impietas enim proprie ad eos pertinet.* Vide sis, lector benevole, autorem ipsum. Non ignoro, quaedam huic sententiae contraria ex illis Hieronymi scriptis a Romanensibus, aliisque proferri; sed nec miror: nihil enim certi ille sibi habere videbatur, quod super hac re non parum tunc controversa pronuntiaret, licet cum pietate, ut existimabat, in sententiam molliorem propenderet. Vide archiepisc. spalat. de Rep. eccles. lib. 5. cap. 3. n. 149. & inter Protestantes Chemnitium Exam. Concil. trident. R. Fieldum de ecclesia, editionis novissimae p. 781. 782. aliosque plurimos. Sed nullum Hieronymi dictum purgatorio Romanensium favet.

*Gregorius nazianz. oratione * in S. lumina, circa finem, pag. 636. dicens, In altero aevo igne fortasse baptizabuntur: qui postremus est baptismus,*

nec

* In sacra lumina] Id est, in festum baptismi Christi. Exat haec oratio tom. 1. Opp. p. 624.

nec solum acerbior, sed & diuturnior, qui crassam materiam instar foeni depascitur, vitiique omnis levitatem absunit, per ignis baptismum, teste Niceta in commentario in orat. Illum. 39. intelligit examen censuramque extremi iudicii, juxta id, quod ait apostolus 1. Cor. 3. 13. *Uniuscujusque opus, quale est, ignis probabit. Et rursus: Dies enim declarabit, quia in igne revelabitur.* Vide Gregorium hunc ipsum orat. 26. haud procul a principio: *Revelationis, inquit, dies perspicue declarabit, ignisque ille postremus, ὃ πάντα κρίνεται ἢ καὶ γαίηται τὰ ἡμέτερα, quo omnia nostra judicabuntur aut purgabuntur.* Pag. 230.) Loquitur etiam de igne illo, quo dicit, *τοὺς ἐν ἐνεί, forte illic baptizandos, i. e. in extremo die, Novatianos, qui lapsis poenitentibus reditum in ecclesiam negabant. Qui gravis & perniciosus sui error, Romanensibus etiam ipsis iudiciis. Unde Nicetas paraphrasi in locum: Quod si vos, inquit, non seltimus, pro vobis, utpote incurabili morbo correptis, lacrymas effundemus, igne enim baptizabimini sempiterno.* Immo hanc ipsam ob causam, ut observat Chamierus ex Turriani praefatione graeca in διαταγὰς Clementis, visa fuit olim oratio haec Gregorii loco hoc quibusdam ab Origenistis corrupta. Adde, quod Gregorium theologum, dogma Origenistarum tunc temporis tantopere controversum, nec satis clare in ecclesia, ut videbatur, definitum, in universum damnare non ausum esse, testentur Graeci in Apologia sua de igne

igne purgatorio p. 323. memorata, hisce verbis: *Quod vero jam olim controversum fuerit hoc dogma, neque ita repurgatum, ut ejus veritas esset certa, testis est Gregorius theologus in oratione de Baptismo (orat. 40. p. 665. novissimae editionis Paris.) ubi de inextinguibili illo igne differens, subjungit: Nisi quispiam malit etiam hic benignius id ipsum intelligere, & punientis dignitati convenientius. Vides, inquit, quo pacto liberum faciat volentibus ignem illum benignius interpretari. Locum tamen hunc aliter intelligit Nicetas in comment. quem vide.*

Objicitur & * Basilius in cap. 9. Esaiæ: *Si igitur per confessionem detexerimus peccatum, jam succrescens gramen arefecimus, dignum plane, quod depascatur ac devoret purgatorius ignis. Et infra: Non omnimodam interneccionem, & exterminium comminatur, sed innuit expurgationem, juxta apostoli sententiam, Ipse autem salvus erit, quasi per ignem. Atque etiam paulo ante: Declarat, in gratiam & beneficium animae, terrena ipsa tradi depascenda igni punitivo. Qui locus a Belarmino omissus, quia illi parum ad rem suam facere videbatur, de igne tamen ultimae conflagrationis loquitur. Vide Sixtum senens. Bibl. S. lib. 5. annot. 171. Johannes Duræus, sco- tus, jesuita, in Defensione Campiani contra*
Whita-

* Basilius in cap. 9. Esaiæ] Nonnulli, interque eos etiam Hülfemannus Patrolog. cap. 4. §. 34. commentarium istum pro dubio habent: sed immerito, ut judicant Cave in Hist. lit. p. 136. & Du Pin tom. 2. p. 181.

Whitakerum, p. 338. haec habet verba : *Quae res in causa fuit, ut Basilius, Gregorius nazianz. alii- que veteres ecclesiae scriptores, in ipso iudicio adven- tu quosdam illo igne purgandos senserint, quo sine ulla peccati ac contagionis labe divino fisci iudicio que- ant.* Idem affirmat Estius in 1. Cor. 3. 15. Oe- cumenius in 1. Cor. 3. Basili dicta de igne aeter- no interpretatur, in quo in aeternum purgatur peccator, i. e. poenas peccatorum luit aeternas. pag. 231.) Audiatur. Ipse vero) *In commentariis Esaiæ S. Basilius bis verbi huius mentione facta, pro ipsa purgatione accepit. Quasi per ignem) Om- nia dixit metaphorice. Expende autem : Non tan- quam fascis combustus, in nihilum redigetur & ipse. Sed quid? Ipse autem salvus erit, σωτηρίαν καλῶν τῶν αἰν ἐν τῷ πυρὶ ζῶντι, ἢ τὸ ἐν αὐτῷ δια- σώζεσθαι, salutem vel conservationem appellans vi- tam in igne perpetuam, & in eo conservari.* Vnde videre est, quam male, ne quid asperius dicam, Bellarminus Oecumenium intellexerit, & citarit l. 1. cap. 5. §. *Ex Graecis*, quando inquit, *Oecume- nium testari, Basilium hunc locum intellexisse de igne purgatorio, Romanensium scilicet.*

Locus, qui ex (*) *Eusebio emisseno* homil. 3. de Epiphania citatur (ut de dubia au- toris fide nihil dicam; quia de re videantur

Z cri-

(*) *Eusebio emisseno*] Seu potius *emeseno*, ut Sixtus se- nensis, Baronius in Indice tom. 3. & Du Pin cum ve- rant.

(*) critici romanenses, tum protestantes) de igne ultimi iudicii loquitur. Eftius in 1. Cor. 3. p. 221. *Id*, inquit, *apertius testatur Eucherius lugdunensis*, (quidam enim has homilias, quae Eusebio emiseno adscribuntur, Eucherii potius, lugdunensis episcopi, esse existimant) *homil. 3. de Epiphania Domini.*

Verba, quae citat B. Thomas in Opusculo contra Graecos, ex Theodoro in 1. Cor. 3. *Hunc credimus ignem purgatorium*, & Gagneus in hunc locum, graece, non, ut ait Bellarm. l. 1. cap. 5. p. 237. *ex Graccorum scholiis*, sed ex ipso Theodoro, si credere fas est, τὸ τοῦ πῦρ πῦρ ἐν ὅμῳ, *nusquam nec in latinis, nec in graecis Theodoretii commentariis extant*, confitente Sixto senensi Bibl. l. 6. annot. 258. quamvis addat: *Credi potest, ea vel a Graeculis quibusdam purgatorio insensis subtrahita, vel ex alio quopiam opere, ubi Theodoretus hunc locum sic exposuit, a D. Thoma desumpta.* Vide obiter, lector, quam mala fide saepe veteres Patres a Romanensibus ad sua dogmata stabilienda hodie allegentur. Graeci in sua Apologia de purgatorii igne p. 145. haec habent: *Quae dicitis B. Theodoretum sensisse, virum & sapientem & divinum, & magnam eloquentiae laudem consecutum: si quidem etiam apud nos ita se habere de-*

pre-
(*) Critici] Vt Sixtus sen. Biblioth. S. lib. 4. p. 285. Bellarm. in libro Recognit. p. 514. Du Pin tom. 2. p. 74. Cocus in Cens. script. vet. p. 227. 231. Rivetus Crit. S. lib. 3. cap. 1. Cave Hist. lit. p. 111. Gerhard. Patrol. p. 428. Hülfemann. Patrol. c. 4. §. 10. Olear. Abac. patrolog. p. 157. Placcius in Catal. pseudon. p. 196.

prehenderentur, haberent utique aliquam rationem, & nonnulla fortassis defensione egerent. Nunc vero cum in multis illius, quae apud nos extant, scriptis, nihil tale unquam dixisse comperiat, ne verbis quidem ad illa opus esse censemus. (Pag. 232.)

De Augustini super purgatorio sententia nihil fere certi statui potest. Purgatorias enim aliquas poenas, post hanc vitam & ante resurrectionem futuras, non nullis locis asserere videtur; videtur, inquam, potius, quam ut diserte asserat. In hanc sententiam citantur hi loci, praesertim a Bellarmino aliisque Romanensibus. In lib. 21. de Civit. Dei cap. 16. ubi de infante baptizato moriente loquens Augustinus: *Non solum*, inquit, *pœnis non praepararetur aeternis, sed ne u la quidem post mortem purgatoria tormenta patia-* tur; intelligi possunt verba de tormentis purgatorii in fine mundi. Similiter & illa in fine ejusdem capituli: *Purgatorias autem poenas nullas futuras opinetur, nisi ante illud ultimum tremendumq;* *judicium*, i.e. nisi ante illam ultimam sententiam prolatam. Manifeste enim alioqui sibi contradiceret Augustinus, quippe qui l. 20. de Civ. Dei cap. 25. haec habet: *Ex his, quae dicta sunt, videtur evidentius apparere, in illo judicio quasdam quorundam purgatorias poenas futuras.* Et lib. 16. cap. 24. *Significatur isto igne dies judicii, dirimens carnales salvandos per ignem, & in igne damnandos.* Ex ejusdem operis l. 21. cap. 24. citantur a plurimis Romanensium haec verba: *Tales* (adultos scil. fideles, cum venialibus peccatis

decedentes) constat, ante iudicii diem per pœnas temporales, quas eorum spiritus patiuntur, purgatos, receptis corporibus aeterni ignis suppliciis non tradendos. Citat etiam Bellarm. hunc locum bis, l. i. c. 10. & rursus cap. ultimo §. *Ad quartum*, & vocem illam, *Constat*, cum aliis Romanensibus valde urget: ac proinde fallitur Vossius, doctissimus & diligentissimus alioqui scriptor, quando in disputatione altera de Statu animae separatae, thesi §. p. 109. ait: *Mirari fortasse aliquem posse, loci tam illustris non meminisse Bellarminum*. Sed, ut recte monet Vossius ibidem, in plurimis Augustini editionibus, ut basileensi A. 1556. lugdunensi 1560. & parisiensi 1613. locus hic longe aliter exstat. Sic enim habent editiones hae: *Nam pro defunctis quibusdam vel ipsius ecclesiae, vel quorundam piorum exauditur oratio: Sed pro his, quorum in Christo regeneratorum, nec usque adeo vita in corpore male gesta est, ut tali misericordia judicentur digni non esse, nec usque adeo bene, ut talem misericordiam reperiantur necessariam non habere.* (Pag. 233.)

Sicut etiam facta resurrectione mortuorum non deerunt, quibus post pœnas, quas patiuntur spiritus mortuorum, impertiatur misericordia, ut in ignem non mittantur aeternum, &c. In antiquis etiam libris, teste Ludov. Vive in comment. in locum, brugensi. & colon. non leguntur isti decem aut duodecim, qui sequuntur, versus. Sic enim, inquit, scribitur: *Nam pro defunctis quibusdam, vel ipsius ecclesiae, vel quorundam piorum exaudi-*

tur oratio; sed pro iis, quorum in Christo regenera-
torum, nec usque adeo vita in corpore male gesta est.
&c. reliqua non habentur, ac neque in exem-
plaribus Friburgi excusis: & tamen stylus non
abhorret ab augustiniano. Forſan aut deſunt
in aliis codicibus, aut ex alio aliquo Auguſtini
opere huc ſunt adſcripta, ceu ſcholium primum,
deinde contextui orationis admixta. Haec Vi-
ves. Hoc affirmat Auguſtinus, ut probabile
tantum, non ut quid certum & definitum, (ni-
ſi forte hac in parte a ſe ipſum aperte alibi diſſen-
tire Auguſtinum malimus) admiſſa etiam lectio-
ne illa dubiae fidei, *Tales conſtat*; neque enim
diſerte & clare dicit, *Conſtare, animas mortuorum
purgari poſt hanc vitam, ante reſurrectionem ſci-
licet*, (ut affirmat Bellarminus l. i. cap. ult. ſect.
Ad quartum) ſed *tales*, inquit, *conſtat, ante iudicii
diem per poenas temporales, quas eorum ſpiritus pati-
untur, purgatos*, (quod illi probabile videbatur)
*receptis corporibus, aeterni ignis ſupplicii non traden-
dos*. (de quo illi certo conſtabat ex Dei verbo.)

Locus ex homil. 16. L. Homiliarum: *Qui
temporalibus poenis digna geſſerunt, per ignem quen-
dam purgatorium tranſibunt*; de igne extremi ju-
dicii intelligendus eſt. Praeterea de auctoritate
illius homiliae, ut & aliarum quarundam ex illis
ſc. dubitant multi cum Romanenſes, tum Pro-
teſtantes. Vide R. Coci Cenſuram. * p. 196.
Certe bona pars homiliae 3. de Epiphania, quae

Z 3

Euſe-

* Coci Cenſuram p. 196.] Pag. 364. edit. helmſtad.
A. 1655.

Eusebio emisseno adscribitur, & de qva p. 231. dictum, eadem est cum postrema hujus homiliae parte, in qva leguntur haec verba, qvae pro purgatorio citari solent.

Locus. quem citat Bellarminus l. i. c. 5. ex Augustino in psal. 37. alias 38. 1. *In hac vita purges me, & talem me reddas,* Pag. 234.) *cui jam emendatorio igne non opus sit.* (Nota obiter, lector, in quibusdam codicibus legi, *cui jam emendato, igne non opus sit*, atqve hanc lectionem quibusdam Protestantibus maxime probari, alteram autem depravatam videri. Vide Chamier. de Purgat. c. 5 n. 25. Sed nihil est, quod vetet legere cum diversis Augustini editionibus, *Cui jam emendatorio igne non opus sit.* Lectio enim haec optime cum verbis & sensu etiam Augustini congruit) Et infra: *Quia dicitur, salvus erit, ille ignis condemnitur. Ita plane, quamvis salvi per ignem: gravior tamen erit ille ignis, quam quicquid potest homo pati in hac vita: etiam de igne extremi iudicii intelligendus est.* Videatur August. in. pl. 6. 2. ubi haec habet: *Arguuntur en'm in die iudicii omnes, qui non habent fundamentum, quod est Christus: emendantur autem, i. e. purgantur, qui huic fundamento superaedificant lignum, fœnum, stipulam.*

Locus lib. 2. de Genesi contra Manich. cap. 20. *Qui forte agrum non coluerit, & spinis eum opprimi permiserit, habet in hac vita maledictionem terrae suae in omnibus operibus suis, & post hanc vitam habebit vel ignem purgatorium, vel vitam aeternam;*
simi.

similiter intelligi potest, ut ille de C. D. lib. 21. c. 13. *Sed temporarias pœnas alii in hac vita tantum, alii post mortem, alii etiam nunc & tunc, veruntamen ante iudicium illud severissimum novissimumque patiuntur.* item ut alter serm. 41. de Sanctis: *Ita peccata in hoc seculo purgantur, &c* Sed sermones isti de Sanctis non sunt omnes Augustini, ut ingenue fatentur multi etiam Romanenses. Videatur (1) Coci censura. Atque sermo hic 41. idem est cum homilia 1. de Eleemosyna, quæ Eusebio emisseno, sive, ut alii malunt, Cæsario arelatensi adscribitur. Videatur idem Coccus (2) p. 201.

Quod si autem in quibusdam locis prædictis, vel etiam alibi, Augustinus ἀπορίτικως seu assertive de purgatoriis pœnis animarum ante resurrectionem corporum loqui videtur, (quæ de re nihil audacter pronuncio) certe non nisi problematice & dubitative hac de re loquitur lib. 21. de Civit. Dei c. 26. *Non redarguo, quia forsitan verum est.* in Enchirid. c. 69. *Tale aliquid etiam post hanc vitam fieri, incredibile non est; & utrum ita sit, quæri potest, & aut inveniri aut latere.* Et de Octo quaestion. Dulcitii eadem leguntur: *Sive in hac tantum vita ista homines patiuntur, sive etiam post hanc vitam talia quædam iudicia subsequuntur, non abhorret, quantum arbitror, a ratione veritatis iste intellectus huius sententiae.* Quæ ipsa verba repetuntur lib. de Fide & operib. cap. 10.

Z 4

Frustra,

(1) Coci Censura] Pag. 368. (2) P. 201.] P. 371.

Pag. 235.) Frustra, & omnino praeter Augustini mentem respondet Bellarminus cum multis aliis Romanensibus, lib. 1. cap. 10. sect. *Quare*, ut & cap. ult. *non dubitare his in locis Augustinum de poenae animarum purgatoria, sed de modo & qualitate: nam in illo de Civit. Dei*, inquit, *dubitat solum, an ignis purgatorius idem sit in substantia cum igne gehennae, qui aeternus est; in Enchiridio autem, an post hanc vitam urendae sint animae igne illo doloris de amissione temporalium, quo hic uri solent, cum rebus valde dilectis carere coguntur.* Sed hoc certe non est verba Augustini interpretari, sed in sensum plane a mente illius alienum detorquere: multum enim ista differunt, Augustinum dicere, *Fortè verum esse, spiritus defunctorum, qui ligna, fœnum, stipulam secum portaverunt, ignem aliquem transitoriae tribulationis perpeti, quem non sentient illi, quibus non sint ligna, fœnum, stipula; quae verba sunt Augustini loc. cit. operis de Civit. Dei, & dubitare eundem, an ignis ille purgatorius idem sit cum igne gehennae; de quo dubio nullum inibi verbum legere est.* Et rursus, longe aliud est, nonnullos fideles forte per ignem quandam purgatorium, quanto magis minusve bona pereuntia dilexerunt, tanto tardius citiusve salvari, quod dicit Augustinus in Enchirid. & ad Dulcitium, quam dubitare illum ipsum, an urendae sint animae igne doloris de amissione temporalium. Dubitavit Augustinus non solum de qualitate poenarum, & circumstantiis

stantiis aliquibus purgatorii, sed etiam de ipso purgatorio: sicut ex locis citatis, si recte expendantur, cuius perspicuum esse potest. Atque sic etiam Augustinum intellexit Erasmus contra Parisienses tit. 8. p. 685. edit. basileens. tom. 9. *Multa, inquit, sunt, de quibus non solum dubitarunt olim homines contentiosi, verum etiam docti juxta ac pii; veluti de purgatorio diu dubitavit Augustinus, nec ille tamen solus.* Alphonsus de Castro adversus haereses l. 12. tit. *Purgatorium*, similiter hunc locum Augustini in Enchirid. intellexit, nulla habita ratione glossae bellarminiana: *B. Augustinus inquit, in Enchir. postquam locum illum Pauli (1. Cor. 3.) exposuerat de igne tribulationis in hac vita, cap. 68. sic ait: Tale aliquid etiam post hanc vitam fieri, incredibile non est.* Pag. 236.) Et J. Hofmeisterus in Expositione precationis missae, edition. parisiens. 1573. p. 126. *In Enchiridio, inquit, tametsi cap. 69. videatur Augustinus de purgatorio dubitanter scribere, tamen in 110. disertis verbis in hunc modum scribit: Non negandum est, defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, &c. Sed hoc nihil ad purgatorium Romanens. probandum facit, ut infra dicemus. Sic & autor Examinis pacifici de purgatorio, cap. 1. vers. anglicae, pag. 17. Suarez etiam in Defensione fidei catholicae, l. 2. c. 15. n. 14. Item, inquit, in libro de octo quaestionibus ad Dulcitium, licet in quaest. 1. solum dicat Augustinus, Salvari aliquos, sic tamen, quasi per ignem; & non esse incredibile, ita contingere a-*
Z 5 liqvi-

liq̄vibus post hanc vitam, utrum vero ita sit, q̄uari posse; *tamen in quæst. 2. repetit, quæ dixerat l. de Cura pro mortuis agenda cap. 1.* Q̄uod allegat & definite, & tanq̄vam certum docet, suffragia vivorum prodesse aliq̄vibus ex mortuis, licet idem infra numero 21. Augustini dicta, in q̄vibus dubitat, eodam modo, q̄uo Bellarminus, explicet. *Fateor*, inq̄vit J. Barnesius, vir doctissimus & moderatissimus, in suo Catholico-romano pacifico, Augustinum aliq̄vando vacillasse de punitione in purgatorio, de Civit. Dei l. 21. c. 26. & de Fide & operib. cap. 16. &c. Graeci in Apologia sua de purgatorio igne: *Augustinus*, inq̄viunt, *Ambrosius, & Gregorius* ὁ θεολόγος, (legendum διαλόγος, ut * mox dicetur) tradunt nihil in universum ap̄erte de purgatorio igne, sed docent tantum, mortuos liturgiis & precibus, quæ pro ipsis fiunt, juvari. Et infra: *Quid?* q̄uod & hisce Patrum dictis moderatio quædam & medela adferri possit, & quidem valde recte. Ex ipso enim B. Augustino & Gregorio manifeste apparet, neq̄ue ipsos, neq̄ue quotq̄uot hoc dixerunt, pro autoritate potestateq̄ue sua id statuisse, neq̄ue sententiae suae, tanq̄vam verae, mordicus inhaesisse; sed veluti impulsos quodammodo, & angustiis rationum constrictos, ad majus malum tollendum coactos fuisse. Pag. 237.) *Erat autem hoc*, om̄ne peccatum esse expiabile; ut nonnullis visum est. Multorum enim opinioni ex adverso reluctari, violentum esse existimantes, ut verissimile est, & metuentes, ac parum probabi-

* Mox,] Pag. 239.

babilia dicerent, si, cum illi omne peccatum expiabile esse statuerent, ipsi tenerent contrarium, mediam viam ingressi sunt, & minus malum admiserunt, ne opinionem suam probabiliorē facientes, majus malum tollerent. His vero, quae nonnulli certo quodam respectu dispensative dixerunt, non esse omni ex parte firmiter acquiescendum, omnes facile judicaverimus. Quin immo etiam si, tanquam ita sentientes planeque statuentes, haec dixerint, ne sic quidem necessarium est, ut eos sequamur, eorumque sententiae acquiescamus. Si enim ex dicto B. Pauli ad hoc feruntur, atque inde argumentantur, existimantes, illum ibi (1. Cor. 3. 13.) de tali aliquo temporario igne loqui, (quid autem ille senserit, abunde dictum est) quonam pacto nos facile fidem adhibuerimus illi sententiae, quae ex tali aliquo initium sumit, quod nobis non probatur, atque inde procedit, unde contrarium inferitur? Haec illi.

Citantur imprimis multa ex Gregorii magni Dialogis pro purgat. Romanensium. Sed 1. Dialogi hi videntur plurimis Protestantibus, atque aliis etiam quibusdam viris perdoctis, ipso etiam Possævino fatente, supposititii, & non legitimus Gregorii primi scetus. Ut multos alios Protestantes silentio praetereamus, vide criticos, (1) Cocum in Centura scriptor. vet. pag. 222. & seq. qui pluribus contendit, alium quemvis potius recentiorē, quam Gregorium, cognomento magnum, illorum auctorem extitisse; & (2) Rive-

(1) Cocum p. 222.] Pag. 413. edit. helmstad.

(2) Rivetum Crit. S. I, 4. c. 29.] pag. 499. edit. hisp. & francol. A, 1690.

Rivetum Critici sacri lib. 4. cap. 29. Sed eos, ut legitimum Gregorii sc̃orum, recipiunt alii, inter Protestantes Vossius inprimis, in Patrum lectione versatissimus, disputatione altera de Statu animae separatae, thesi ult. pag. 3. & de Historicis latinis lib. 2. cap. 23. ubi prolixè hac de re differit. Sed hoc Gregorii opus esse, non tantum præter alios multos veterum affirmat Beda lib. 1. Hist. anglic. cap. 14. sed ipse etiam Gregorius lib. 2. epist. 89. cap. 50. cum ait: *Fratres mei, qui mecum familiariter vivunt, omni modo me compellunt, aliqua de miraculis Patrum, quæ in Italia facta audivimus, sub brevitate scribere.* Porro de Dialogorum illorum fide, in nonnullis dubitat etiam M. Canus lib. 11. cap. penultimo. Unde adversus Canum vehementissime insurgit, & differit Baronius in Martyrologio rom. ad 23. decembris. Autores ipsos, lector erudite, confule. Pag. 238.) Sed quicquid contra Canum hic suo more declamet Baronius, nos quidem Gregorii magni, ut & Bedae magnam pietatem, & zelum promovendæ religionis suspicimus & veneramur; utriusque tamen nimiam illam miraculorum & apparitionum credulitatem, quæ nec cum S. literis, nec cum Patrum priorum & meliorum seculorum sententia satis congruit, probare non audemus, immo nos admodum suspectam habere profitemur.

Graeci in sua Apologia, præter prædicta, hæc habent de Gregorio notatu digna: *Atque dicitis etiam, B. Gregorium in quarto dialogorum li-*

bro

bro multis exemplis & revelationibus demonstrare purgatorium. Statui quidem revera purgatorium ignem post mortem, ante futurum illud iudicium, sive allegorice hoc intelligens, sive etiam vere ita sentiens. Quae vero testimonia ex S. scriptura ad hoc stabiliendum confirmandumque adfert, nihil omnino necessarii secum adferunt: quemadmodum & antea a nobis dictum est, & narrationes revelationesque, quas adfert, nihil in universum definiti habent, quo in loco purgatorium ignem statuant. Nonnullos enim eorum, qui purgantur, ad thermas relegatos, iis, qui lavantur, ministrare dicit: alios per revelationem apparuisse ufos diversis in locis. Quae quidem omnia videntur nihil aliud esse, quam miracula & revelationes ad conversionem & resipiscentiam viventium a Deo privatim ostensae, universalem autem esse ignem purgatorium, nulla ex iis necessaria ratione probatur. At vero per ea, quae postea subiungit, tale de purgatorio igne dogma plane evertitur. Nonnulla enim eorum, quae dicuntur levissima sive minutissima peccata in iustis, per recompensationem aliorum bonorum operum in hac vita ab ipsis praestitorum purgari dicit; nonnulla vero, in exitu animarum e corpore, per ipsum & quidem solum metum, purgari tradit; nonnulla etiam post mortem per beneficia & oblationes, quae pro ipsis fiunt. Nota autem obiter, lector, Dialogos hos Gregorii papae, sesquiseculo post autoris obitum, graece redditos fuisse a Zacharia papa, ut testatur Petrus diaconus lib. 4. de Vita Gregorii

gorii magni, & Sigebertus de Illustribus scripto-
ribus, cap. 87. (vide Vossium de Historicis la-
tinis) & Gregorium, Pag. 239.) horum di-
alogorum conditorem, a lucubratione isthac,
dialogi seu *dialogistae*, non *theologi*, ut mendose
in Apologia Graecorum legitur, cognomen ac-
cepisse.

Ad ea, quae citantur ex aliis multis scripto-
ribus latinis, Augustino atque etiam Gregorio
magno posterioribus, multis respondere non li-
bet. Sensem enim pravum, valde saltem incer-
tum, licet probabilis illis videretur, loci obscu-
rissimi apostoli, 1. Cor. 3. 13. imprudentes secuti
sunt. Deinde Augustini etiam dubitationes, &
postea audaciores Gregorii magni assertiones,
ut alia, sicut vocantur, motiva praetermittam,
huic opinioni de purgatorio magnas in multo-
rum animis addiderunt vires, & tandem tantam
conciliarunt fidem & auctoritatem in Ecclesiis
occidentis, ut jam * *dogma fidei* statuunt esse Ro-
manenses, de quo dubitare nefas sit.

Hoc tamen observandum. utut nonnulli Au-
gustino posteriores, animas justorum post mor-
tem, ante corporum resurrectionem, propter
peccata venialia igne purgatorio puniri censu-
erint, *nullos tamen ignem illum purgatorium statuisse,*
pro solis etiam peccatorum mortelium poenis tempora-
libus, hic non plene exsolutis, quemadmodum ho-
die communiter docent Romanenses. Vnde
Gregorius ipse Dialog. lib. 4. cap. 39. haec tan-
tum

* Dogma fidei] Vide p. 210.